

Od ponad dwóch dekad Stowarzyszenie WIOSNA i Szlachetna Paczka zmieniają sposób myślenia o pomaganiu - stawiając w centrum człowieka, jego godność, relacje i realną szansę na trwałą zmianę życia. W rozmowie z wiceprezesem Łukaszem Adachem pytamy o to, jak wygląda dziś „mądra pomoc”, jak rozwijał się program, z jakimi wyzwaniami mierzy się organizacja oraz jakie kierunki rozwoju widzi na przyszłość.

Stowarzyszenie WIOSNA działa od ponad dwóch dekad, a największym jego projektem jest Szlachetna Paczka - program, który łączy darczyńców, wolontariuszy i rodziny w potrzebie. Jakie wartości i cele przyświecały Państwu, gdy tworzyli ten projekt, i jak ewoluowały one do dziś?

Łukasz Adach: Szlachetna Paczka powstała z bardzo konkretnej potrzeby: zauważenia ludzi, którzy żyją w trudnej sytuacji materialnej i mają w sobie gotowość do zmiany. Od początku przyświecała nam wiara w godność człowieka, sprawczość i relację opartą na szacunku, a nie litości. Celem nie było tylko przekazanie pomocy materialnej, ale połączenie ludzi - darczyńców, wolontariuszy i rodzin - w sposób, który przywraca godność i budzi nadzieję na zmianę. Podstawą takiego pomagania jest nawiązanie relacji z drugim człowiekiem. Szlachetna Paczka działa już 25 lat i każdego roku łączymy ludzi, którzy potrzebują pomocy z tymi, którzy chcą jej udzielić. Z biegiem lat skala programu bardzo się zwiększyła, zmieniały się narzędzia i kontekst społeczny, ale rdzeń pozostał ten sam: mądra pomoc. Dziś Szlachetna Paczka to nie tylko pomoc w jednym momencie roku, ale także silny głos w debacie publicznej o ubóstwie, wykluczeniu i nierównościach społecznych.

W opisie działań Wiosny pojawia się idea tzw. „mądrej pomocy” - czyli wsparcia, które ma realnie zmieniać życie beneficjentów, a nie tylko doraźnie zaspokajać potrzeby. Jak definiuje Pan tę koncepcję w praktyce i jakie są jej największe wyzwania?

Łukasz Adach: Mądra pomoc jest wsparciem, które zapewnia Rodzinom dokładnie to czego potrzebują poprzez nawiązanie relacji, która daje nadzieję na zmianę życia. Jest to pomoc, która jest dostosowana do sytuacji i potrzeb konkretnej Rodziny. Kluczową rolę odgrywają tutaj nasi Wolontariusze i Wolontariuszki, którzy poznają Rodzinę, jej historię, zasoby, ograniczenia i potrzeby. Na podstawie tych rozmów Wolontariusze i Wolontariuszki podejmują decyzję o formie pomocy dla konkretnej Rodziny. To nie jest wyłącznie pomoc materialna, to przede wszystkim kontakt z drugim człowiekiem i tworząca się relacja, która niesie ważny komunikat dla osoby potrzebującej - „jesteś dla kogoś ważny”. To przywraca poczucie godności i daje poczucie siły do dalszej walki i zmiany. Ważne jest również to, że pomoc często wykracza poza perspektywę „tu i teraz”. W paczkach Rodziny otrzymują również narzędzia do pracy czy kursy - na przykład kurs prawa jazdy albo kurs spawacza lub obsługi wózków widłowych - które umożliwiają zmianę i poprawę sytuacji Rodziny. Taka pomoc pozwala zmienić życie w perspektywie długofalowej i trwałej. Aktualnym wyzwaniem pozostaje skala potrzeb, w naszym kraju jest wiele osób potrzebujących. W 2024 roku blisko 2 mln osób w Polsce żyło w skrajnym ubóstwie. Szlachetna Paczka w tym roku dotarła do blisko 20 tysięcy Rodzin - to pokazuje, jak wiele mamy jeszcze do zrobienia.

Szlachetna Paczka dociera co roku do kilkunastu tysięcy rodzin w całej Polsce, opierając się w dużej mierze na pracy wolontariuszy. Jakie innowacje logistyczne, technologiczne czy organizacyjne pozwoliły Wam skalować ten projekt tak skutecznie?

Łukasz Adach: Wszystko zaczęło się 25 lat temu, kiedy grupa studentów z duszpasterstwa akademickiego w Krakowie zorganizowała pierwszą akcję pomocy Rodzinom w potrzebie. Kiedy patrzymy na to dziś, widzimy program, który łączy blisko 720 tysięcy osób w pomaganiu.

Zaangażowaliśmy ponad 13 tysięcy Wolontariuszy w blisko 700 lokalizacjach w całej Polsce. Pomoc dotarła do niemal 20 tysięcy Rodzin i jej łączna wartość przekazana w paczkach wyniosła 84 miliony złotych. Te liczby pokazują o jak dużym przedsięwzięciu mówimy. To wymaga ogromnej pracy oraz wiedzy, doświadczenia i kompetencji. Szlachetna Paczka oparta jest na pracy Wolontariuszy i Wolontariuszek – są sercem naszego programu. Trzeba w tym miejscu również podkreślić, że to wszystko nie wydarzyłoby się bez wsparcia finansowego dobroczyńców indywidualnych oraz naszych partnerów. Szlachetna Paczka działa dzięki rozwiązaniom systemowym, które umożliwiają realizację programu w skali ogólnopolskiej. Tworzymy założenia i metodologię, systemy zarządcze, informatyczne, komunikacyjne, szkoleniowe i logistyczne. Dzięki standaryzacji nasze rozwiązania są wdrażane w całej Polsce i pozwalają zaangażować w pomaganie setki tysięcy osób. Co roku w zespole zadajemy sobie pytanie jak możemy zrobić to lepiej? Ewaluujemy nasze działania, a później tworzymy i wdrażamy rozwiązania, które przekładają się na jakość i skalę pomocy. Co jest kluczowe? Rozwój i inwestycja w ludzi – naszych pracowników, naszych wolontariuszy. To także rozwój narzędzi IT i wykorzystanie rozwiązań AI, aby wspierać pracę wolontariuszy i koordynację działań w całej Polsce. To również zaangażowanie i wsparcie naszych partnerów, wiele działań nie byłoby możliwe bez ich wiedzy, rozwiązań, czy środków finansowych. Dzięki temu Szlachetna Paczka może działać na dużą skalę, a jednocześnie zachować lokalny, relacyjny charakter.

Ostatnie edycje Szlachetnej Paczki odbywały się w zmieniającym się kontekście społecznym i ekonomicznym. Jak pandemia, rosnąca inflacja czy kryzysy migracyjne wpłynęły na profil potrzeb zgłaszanych rodzin i na strategię działania Stowarzyszenia?

Łukasz Adach: Zmieniający się kontekst społeczny i ekonomiczny jest jednym z największych wyzwań, z jakimi mierzymy się każdego roku. To ma wpływ na sytuację i potrzeby Rodzin oraz możliwości i zaangażowanie Darczyńców – wszystko staje się bardziej złożone. Rodziny do których docieramy to przekrój całego naszego społeczeństwa. Są to osoby starsze i samotne, rodziny wielodzietne, osoby chore, z niepełnosprawnościami czy poszkodowane w wyniku nagłych zdarzeń. Coraz częściej są to również osoby pracujące, które mimo zatrudnienia nie są w stanie zabezpieczyć podstawowych potrzeb dla siebie czy Rodziny. W ostatnich latach szczególnie wzrosło znaczenie kosztów energii, leków, leczenia oraz stabilności mieszkaniowej. Rodziny do których docieramy najczęściej proszą o rzeczy podstawowe – to co dla nas jest oczywiste i naturalne dla nich jest poza zasięgiem. Działająca lodówka, ciepła kołdra czy ubranie na zmianę – niby nic, a dla nich to wielka rzecz. Biorąc pod uwagę te wszystkie zmiany kluczowe jest działanie w taki sposób, aby pokazać, że pomoc jest możliwa i prosta. Za przygotowaniem paczki dla Rodziny nie stoi 1 osoba, to efekt zaangażowania średnio 27 osób. W grupie naszych najbliższych: rodziny, przyjaciół i znajomych jest to dużo prostsze. Paczki robimy wszędzie: w pracy, w szkole czy innych społecznościach – wszystko po to, aby pokazać, że jest to możliwe dla każdego.

Wiedząc, że program opiera się zarówno na indywidualnych darczyńcach, jak i partnerstwach z firmami, jak wygląda współpraca z biznesem i jakie są jej największe korzyści i ryzyka? I jednocześnie czy współpracują Państwo także z jednostkami samorządu terytorialnego, a jeśli tak to w jakim zakresie?

Łukasz Adach: Współpraca z biznesem jest dla Wiosny ważnym elementem realizacji misji. Nasi partnerzy wspierają Szlachetną Paczkę finansowo, rzeczowo, kompetencyjnie oraz poprzez zaangażowanie pracowników. Korzyścią jest stabilność, skala i możliwość długofalowego planowania działań. Jednocześnie kluczowe jest zachowanie spójności wartości – dbamy o to, by współprace były autentyczne, transparentne i nie sprowadzały pomocy do działań wizerunkowych. Wyjątkowe jest to, że

nasi partnerzy bardzo często angażują się bezpośrednio w nasze działania - ich pracownicy są naszymi wolontariuszami i wolontariuszkami, a zespoły firmowe przygotowują paczki dla Rodzin, które potrzebują pomocy. Współpracujemy również z jednostkami samorządu terytorialnego bez których realizacja Szlachetnej Paczki na poziomie lokalnym często nie miałaby możliwości działań. Otrzymujemy wsparcie na wielu poziomach: pozyskiwania wolontariuszy, docierania do rodzin potrzebujących czy wsparcia logistycznego w postaci udostępniania przestrzeni na spotkania i organizację wydarzeń. Jednostki samorządowe również biorą udział w przygotowywaniu paczek dla naszych Rodzin.

Stowarzyszenie WIOSNA prowadzi także inne programy społeczne, jak np. Akademia Przyszłości, które mają inny niż Paczka charakter wsparcia. Jak harmonizujecie różne projekty, by tworzyły spójną strategię oddziaływania społecznego?

Łukasz Adach: Szlachetna Paczka i Akademia Przyszłości to nasze główne programy, które realizujemy w skali ogólnopolskiej. Programy różnią się formą wsparcia, ale łączy je wspólny fundament: wiara w potencjał człowieka i długofalowe myślenie o zmianie. Paczka często odpowiada na kryzys „tu i teraz”, Akademia pracuje nad przyszłością dzieci i buduje ich pewność siebie. To co pozwala efektywnie rozwijać oba programy to wspólne wartości i standardy pracy. W Paczce i Akademii fundamentem działania jest Wolontariusz i Wolontariuszka - podchodzimy do nich w ten sam sposób, dbając o jakość, wsparcie i ich rozwój. Tam gdzie jest to możliwe, łączymy ich we wspólnym działaniu oraz organizujemy dla nich wspólne wydarzenia i szkolenia. To pozwala nam budować zespoły, które nie tylko są efektywne i skuteczne, ale potrafią ze sobą współpracować i wzajemnie się wspierać. Jako organizacja rozwijamy naszą wiedzę i kompetencje w zarządzaniu projektami, wolontariatem, szczególnie strukturą rozproszoną. Ewaluujemy nasze działania, wyciągamy wnioski i uczymy się korzystając z doświadczeń z realizacji obu programów – zarówno na poziomie operacyjnym, jak i organizacyjnym.

Patrząc w przyszłość – jakie są najważniejsze kierunki rozwoju Wiosny i Szlachetnej Paczki? Czy planujecie nowe programy, ekspansję modeli zagranicznych, czy może większe wykorzystanie narzędzi cyfrowych i danych?

Łukasz Adach: Naszą misją jest pomaganie ludziom, by skutecznie pomagali sobie nawzajem i radzili sobie w życiu. Chcemy robić to coraz lepiej i skuteczniej, wzmacniać jakość i efektywność organizacji. Wiemy, że tylko takie podejście realnie przekłada się na rozwój i realizację naszych programów społecznych – Szlachetnej Paczki i Akademii Przyszłości. To one stanowią rdzeń naszych działań i na ich dalszym rozwoju chcemy się koncentrować. Od dłuższego czasu konsekwentnie realizujemy kilka kluczowych kierunków: rozwój i profesjonalizację naszego zespołu pracowniczego, budowanie stabilnych struktur wolontariatu, inwestycje w narzędzia IT i wykorzystanie danych oraz pogłębianie zaangażowania naszych partnerów. Kierunki te pozwalają nam reagować na zmieniające się otoczenie, nowe wyzwania i realne potrzeby społeczne. Nie chodzi nam wyłącznie o skalę, ale o mądrzejsze działanie, lepsze rozumienie potrzeb i większy wpływ społeczny – zarówno poprzez bezpośrednią pomoc, jak i poprzez edukację i budowanie świadomości.